

ИНДИКАТОРИ ЗА БЕДНОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ ПРЕЗ 2011 ГОДИНА

Индикаторите за бедност и социално включване са част от общите показатели на Европейската общност за проследяване на напредъка на страните в борбата с бедността и социалната изолация. Основен източник на статистически данни за пресмятане на индикаторите е ежегодно провежданото наблюдение „Статистика на доходите и условията на живот (EU-SILC)“.

Оценка на бедността

По данни от изследването, проведено през 2012 г., линията на бедност за 2011 г. е 279.67 лв. средномесечно на лице от домакинство. При този размер на линията под прага на бедност са били 1 558.8 хил. лица, или 21.2% от населението на страната.

1. Основни индикатори за бедност

Година на провеждане на изследването	2008	2009	2010	2011	2012
Година, за която се отнасят данните	2007	2008	2009	2010	2011
Линия на бедност - средномесечен размер - левове	212.3	276.5	295.0	283.8	279.7
Брой лица под линията на бедност - хиляди	1632	1657	1565	1672	1559
Относителен дял на бедните - % от населението	21.4	21.8	20.7	22.2	21.2
Относителен дял на бедните преди получаването на социалните трансфери - % от населението	40.0	38.8	40.8	41.7	41.8
Относителен дял на бедните преди получаването на социалните трансфери, с включени пенсии - % от населението	27.1	26.4	27.1	27.4	25.9
Отношение между доходите на най-бедните и най-богатите 20% от населението (S80/20)	6.5	5.9	5.9	6.5	6.1
Коефициент на Джини ¹	35.9	33.5	33.2	35.1	33.6

В сравнение с предходната година размерът на линията на бедност намалява с 1.5%, а относителният дял на бедното население намалява с един процентен пункт.

Системата за социална защита има съществено значение за редуциране на бедността. Данните за 2011 г. показват, че ако в доходите на домакинствата се включат доходите от пенсии, но се изключат останалите социални трансфери, равнището на бедност се повишава от 21.2 до 25.9%, или с 4.7 процентни пункта. Съответно при изключване на пенсиите и останалите социални трансфери равнището на бедност нараства до 41.8%, или с 20.6 процентни пункта.

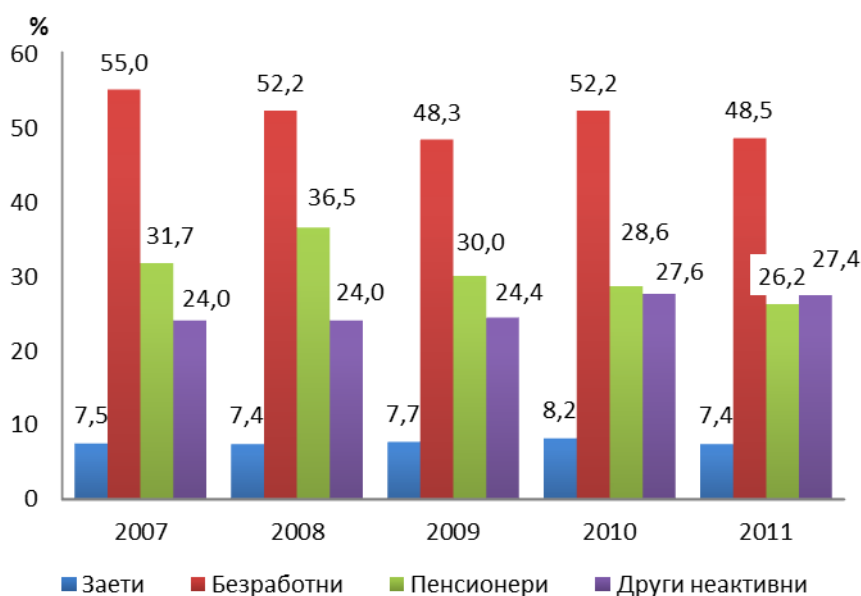
Основният фактор, увеличаващ риска за попадане в групата на бедните за преобладаващата част от населението, е тяхната икономическа активност и участието им на пазара на труда. За целия период на наблюдение относителният дял на бедните е най-висок сред безработните лица (48.5%),

¹ Изчислява се на основата на данни от разпределението на лицата от домакинствата по доход и е нормиран в границите от 0 до 100.

като рискът от бедност при безработните мъже е с 4.5 процентни пункта по-висок в сравнение с безработните жени.

Фиг. 1. Относителен дял на бедните по икономическа активност

През 2011 г. дялът на бедните сред зетите лица намалява спрямо предходната година с 0.8 процентни пункта до 7.4%, като при работещите на непълно работно време рискът за изпадане в бедност е приблизително четири пъти по-висок от този при работещите на пълно работно време. Същевременно рискът от бедност сред работещите жени е с 0.6 процентни пункта по-нисък от този при мъжете.

Материални лишения на домакинствата

В общите показатели за оценка на бедността са включени и субективни индикатори, свързани с материални лишения. Те показват субективната оценка и личните нагласи на лицата и домакинствата относно възможностите за задоволяване на отделни нужди и потребности. За оценка на материалните лишения на домакинствата се използват девет въпроса, свързани с потреблението на конкретни стоки и услуги (табл. 2).

2. Показатели за материални лишения през 2011 година

	Въпроси към домакинството, свързани с ограничения	Брой лица с ограничения	Структура - % от населението
1	Имало ли е домакинството затруднения при плащането навреме на следните разходи за жилището: <ul style="list-style-type: none"> • заем за покупка на жилището, в което живее домакинството • наем за жилището, в което живее домакинството • текущи разходи за ток, вода, отопление (без разходи за телефон) • вноски за погасяване на кредити 	2322338	31.6
2	Може ли домакинството да си позволи, ако желае, едноседмична почивка извън дома	5438060	74.0
3	Може ли домакинството да си позволи, ако желае, консумация на месо, пилешко или риба (или вегетарианския им еквивалент) всеки втори ден	3809186	51.8
4	Може ли домакинството да посрещне със собствени средства неочаквани финансови разходи (неотложен ремонт на жилището или колата, подмяна на пералня или хладилник, внезапно заболяване и др.)	5043337	68.6
5	Притежава ли домакинството телефон (вкл. мобилен)	303714	4.1
6	Притежава ли домакинството цветен телевизор	111469	1.5
7	Притежава ли домакинството автоматична перална машина	672058	9.1
8	Притежава ли домакинството автомобил (вкл. и служебен, който се ползва за лични нужди)	1621503	22.1
9	Ограничава ли се домакинството при отоплението на жилището поради недостиг на средства	3419510	46.5

Данните показват, че най-голям брой домакинства изпитват ограничения по отношение на почивката извън дома (74.0%) и възможностите да посрещнат неочаквани разходи (за неотложен ремонт на жилището или колата, подмяна на пералня или хладилник, внезапно заболяване и др.) със собствени средства (68.6%). Успоредно с това само 4.1% от българите не могат да си позволят телефон, вкл. мобилен, 1.5% - цветен телевизор, 9.1% - автоматична пералня, а 51.8% от домакинствата твърдят, че не могат да си позволят потребление на месо, пиле или риба всеки втори ден. Една трета от домакинствата изпитват затруднения при плащането навреме на разходи, свързани с жилището, а 46.5% от домакинствата се ограничават при отоплението на жилището си.

През 2011 г. 44.1% от населението живее в тежки материални лишения (ограничения в 4 от 9 показателя) и нараства спрямо предходната година с 0.5 процентни пункта.

Домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност

За безработни домакинства в изследването се считат домакинствата, чиито членове не са били заети през последните четири седмици, т.е. всички членове на домакинството на 16 и повече навършени години са били или безработни, или неактивни. Ниската икономическа активност за домакинството се отнася до съотношението между броя месеци, в които всеки член от домакинството във възрастовата група 18 - 59 години е бил работещ през предходната година (реално отработени месеци), към общия брой месеци, които теоретично би могъл да отработи същият член на домакинството при пълна заетост. За лицата, които декларират, че работят на

непълно работно време, броят на месеците се преизчислява на пълно работно време въз основа на отработените часове.

Лица, живеещи в домакинство с нисък интензитет на икономическа активност, се дефинират като лица от възрастовата група 0 - 59 години, живеещи в домакинство, където възрастните (18 - 59-годишните, с изключение на студентите от възрастовата група 18 - 24 години) работят под 20% от техния потенциал през референтния период.

3. Лица, живеещи в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност на възраст 18 - 59 навършени години, по пол

Година на провеждане на изследването	2008	2009	2010	2011	2012
Година, за която се отнасят данните	2007	2008	2009	2010	2011
Общо					
Брой лица - хиляди	350.3	303.1	322.6	444.4	473.8
% от населението	7.7	6.7	7.3	10.1	11.2
Мъже					
Брой лица - хиляди	163.1	150.4	155.5	224.0	242.4
% от населението	7.1	6.7	7.0	10.2	11.3
Жени					
Брой лица - хиляди	187.2	152.7	167.1	220.3	231.4
% от населението	8.2	6.8	7.6	10.1	11.1

Следвайки дефиницията, през 2011 г. 473.8 хил. лица живеят в домакинства с нисък интензитет на икономическа активност, или 11.2% от населението. Спрямо 2010 г. относителният им дял нараства с 0.5 процентни пункта.

Комбиниран индикатор

Във връзка с поставените цели по ключови области в стратегията „Европа 2020“ от изследването на доходите и условията на живот (EU-SILC) се изчислява комбиниран показател за регулярен мониторинг на напредъка на страните при изпълнение на националните подцели. Показателят включва лица, живеещи в риск от бедност, с материални лишения и в домакинства на безработни или с нисък интензитет на икономическа активност.

Комбинирането на трите показателя показва, че през 2011 г. почти половината от населението - 49.3%, или 3 621.1 хил. лица, се нуждаят от специални грижи за преодоляване на бедността, социалното неравенство и изключването от активна трудова дейност.

4. Население в риск от бедност или социално изключване по пол

Година на провеждане на изследването	2008	2009	2010	2011	2012
Година, за която се отнасят данните	2007	2008	2009	2010	2011
Общо					
Брой лица - хиляди	3421	3511.2	3718.7	3693.2	3621.1
% от населението	44.8	46.2	49.2	49.1	49.3
Мъже					
Брой лица - хиляди	1591.9	1624.1	1729.3	1732.8	1703.3
% от населението	43	44.1	47.3	47.7	47.6
Жени					
Брой лица - хиляди	1829	1887	1989.5	1960.5	1917.7
% от населението	46.4	48.1	50.9	50.5	50.9

Методологични бележки

Наблюдението за доходите и условията на живот (EU-SILC) като част от Европейската статистическа система (ESS) се осъществява по единна методология, определена с Регламент № 1177/2003 на Европейския парламент и на Съвета, и осигурява информация за моментното състояние (cross-sectional data) и от повторени във времето (longitudinal data) изменения в доходите, равнище и структура на бедността и социалната изолация.

Целевата съвкупност в изследването (EU-SILC) са всички **обикновени** домакинства и техните членове, живеещи на територията на страната в момента на наблюдение. Лицата, живеещи в колективни домакинства и в институции, са изключени като цяло от целевата съвкупност.

Изследването се провежда върху 4-годишен ротационен панел от обикновени домакинства. Размерът на извадката за всяка година в панела е около 7 500 адреса/обикновени домакинства, разпределени във всички области на страната. Освен домакинството, попаднало в извадката, обект на наблюдение са и всички негови членове на 16 и повече навършени години. Извадката се състои от четири ротационни групи, като всяка година една от ротационните групи отпада от наблюдението и се заменя с нова. Този ротационен модел на извадка осигурява два типа данни:

- Моментни (данни от текущата година на наблюдение)
- Лонгитудинални (данни за домакинствата, участвали в поне две последователни години).

Наблюдението се провежда с два типа анкетни карти:

- Въпросник за домакинството
- Индивидуална анкетна карта за всяко лице от домакинството на 16 и повече навършени години.

Основни понятия

Линия на бедност

За изследване на равнището на бедност в методологията на Евростат се използва общ разполагаем нетен доход. Линията на бедност представлява 60% от средния общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Еквивалентни скали

За пресмятане на индикаторите за бедност и социално включване се използва общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица. Поради различния състав и брой лица в домакинствата се прилагат еквивалентни скали. Използва се модифицираната ОЕСД скала, според която първият възрастен на 14 и повече навършени години получава тегло единица, вторият възрастен на 14 и повече навършени години - тегло 0.5, и всяко дете под 14 години - тегло 0.3. Теглата се присъждат на всеки член на домакинството и се сумират, за да се получи еквивалентен размер на домакинството. Общият разполагаем нетен доход за всяко домакинство се разделя на неговия еквивалентен размер и се формира общ разполагаем нетен доход на еквивалентна единица.

Претегляне на данните

Базата данни за всяка страна съдържа различни типове тегла:

- Домакинско тегло (целева променлива DB090) за получаване на действителния брой обикновени домакинства в страната
- Персонално тегло (целева променлива RB050) за получаване на действителния брой лица на територията на страната
- Персонално тегло за всеки член на домакинството на 16 и повече навършени години (целева променлива RB040) за получаване на броя на лицата на 16 и повече навършени години на територията на страната.

При изчисляване на индикаторите за бедност се използва персоналното тегло (RB050), тъй като статусът на бедност се изчислява на индивидуално ниво и целевата група се отнася към цялото население, живеещо в обикновени домакинства. За някои от индикаторите, фокусирани върху лицата на 16 и повече навършени години (например „относителен дял на работещите бедни”), се използва персонално тегло за лицата на 16 и повече навършени години (RB040).

При изчисляване на индикаторите теглата се коригират с претеглящ фактор за отразяване на липсващите случаи в изследването (RB050a).

Поради извадковия характер на изследването за доходите и условията на живот по някои основни показатели са изчислени следните оценки в табл. 5.

5. Оценки на някои основни показатели

Индикатори	Проценти	Стандартна грешка	Вариация	Доверителен интервал	
				95% долна граница, в проценти	95% горна граница, в проценти
Население в риск от бедност и социално изключване	49.3	1.1	1.170	47.1	51.4
Риск от бедност	21.2	0.9	0.838	19.4	23.0
Материални лишения	44.1	1.1	1.190	42.0	46.2
Домакинства с нисък интензитет на икономическа активност	11.2	0.6	0.405	10.0	12.5

Повече информация за индикаторите за бедност и социално включване може да бъде намерена на интернет страницата на НСИ в рубриката „Социално включване и условия на живот”.